

Gyventojų žinios ir požiūris į genetiškai modifikuotus organizmus

Kiekybinio tyrimo rezultatai

Vilnius, 2026 10

Apie tyrimą

Tyrimo metodologija

Tyrimo tikslas

Įvertinti Lietuvos gyventojų informuotumą, žinias ir požiūrį į genetiškai modifikuotus organizmus (GMO), jų naudojimą bei GMO produktų pasirinkimą.

Apklausos metodas

Kiekybinė internetinė apklausa (CAWI) naudojant Intra Research apklausų panelį.

Tikslinė grupė ir imties dydis

18+ m. Lietuvos gyventojai. Iš viso tyrime dalyvavo 1026 respondentai.

Apklausos laikotarpis

2026 m. rugsėjo mėn. 24 d. – spalio mėn. 12 d.

Paaiškinimai

Pjūviai pagal sociodemografinius rodiklius pateikti atskirame dokumente Excel formatu.

Dėl apvalinimo kai kurių atsakymų suma gali būti +/- 100% arba 1% gali skirtis skaičiai Excel pjūvių lentelėse ir ataskaitoje.

Imties dydis 30<n<50 yra per mažas, kad būtų galima daryti statistiškai reikšmingas išvadas.

Imties dydis n<30 yra itin mažas; duomenys yra tik iliustraciniai.

Duomenų statistinė paklaida

	Atsakymų pasiskirstymas									
Atrankos dydis	50/50	45/55	40/60	35/65	30/70	25/75	20/80	15/85	10/90	5/95
100	9,8	9,8	9,6	9,3	9,0	8,5	7,8	7,0	5,9	4,3
300	5,7	5,6	5,5	5,4	5,2	4,9	4,5	4	3,4	2,5
500	4,4	4,4	4,3	4,2	4,0	3,8	3,5	3,1	2,6	1,9
800	3,5	3,4	3,4	3,3	3,2	3,0	2,8	2,5	2,1	1,5
900	3,3	3,2	3,2	3,1	3,0	2,8	2,6	2,3	2,0	1,4
1000	3,1	3,1	3,0	3,0	2,8	2,7	2,5	2,2	1,9	1,4

Vertinant rezultatus, būtina kreipti dėmesį į statistinę paklaidą. Ji atsiranda dėl to, kad yra daroma respondentų atranka, o ne vykdoma ištisinė apklausa. Ši paklaida yra apskaičiuojama matematiškai.

Lentelėje yra pateikiamos paklaidos, esant įvairiam respondentų skaičiui bei atsakymų pasiskirstymui.

Tarkime, kad 1026 respondentų atsakė į klausimą „Ar manote, kad GMO ir genetiškai modifikuotas maistas yra visiškai uždrausti Europos Sąjungoje?“ ir 60% jų pasakė „Ne“. Tai reiškia, kad su 95% tikimybe galime teigti, jog tikroji atsakymo reikšmė yra intervale 60% ± 3%.

Apklaustųjų charakteristikos

Apklaustųjų charakteristikos. Visi respondentai, N=1026

LYTIS

Vyrai 47%

Moterys 53%

AMŽIUS

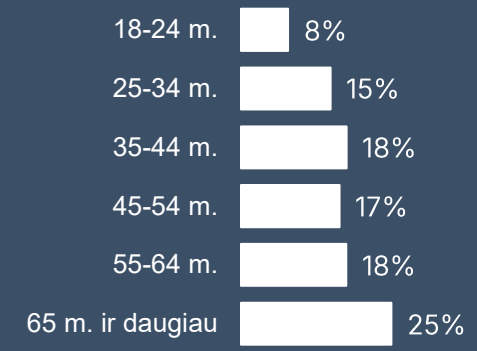

IŠSILAVINIMAS

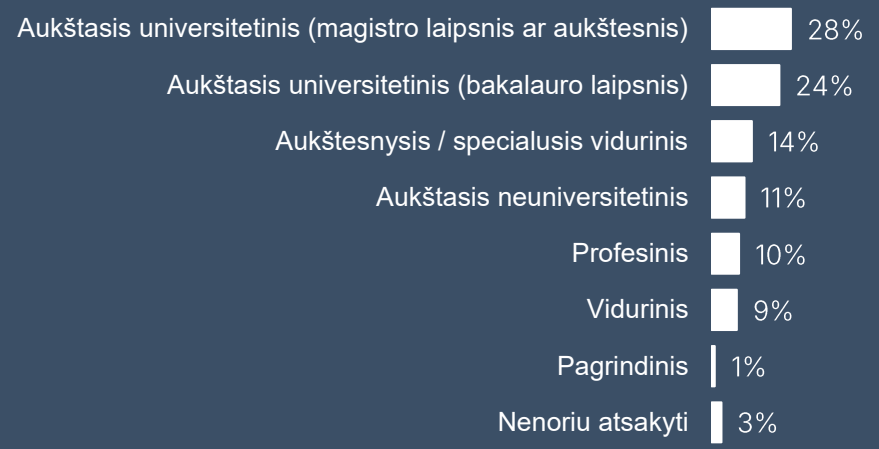

GYVENAMOJI VIETA

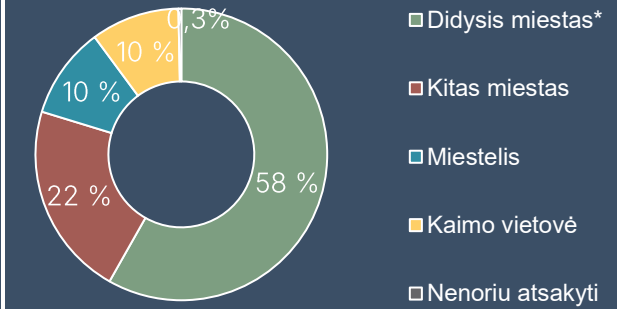

** Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys*

APSKRITIS

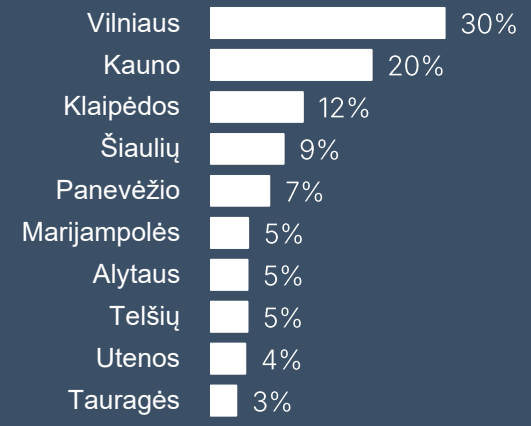

VIDUTINĖS NAMŲ ŪKIO MĖNESIO PAJAMOS

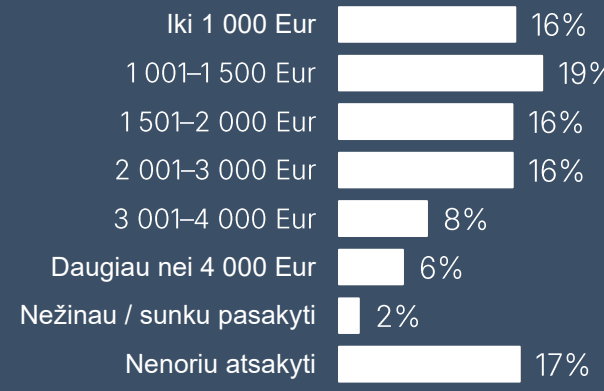

Apibendrinimas ir įžvalgos

Rezultatų santrauka (I)

Žinios apie GMO

94% yra girdėję apie GMO

13% daug žino
50% šiek tiek žino
31% girdėję, bet žino mažai

16% vertina savo žinias gerai (TOP2)
Vidurkis 2,8 / 5

73% žino GMO apibrėžimą

60% žino, kad GMO nėra visiškai uždrausti ES
28% nežino

Požiūris į GMO

Bendras GMO vertinimas labiau neigiamas

TOP2 teigiamai: 10%
Vidurkis 2,3 / 5

71% nurodo, kad požiūris į GMO priklauso nuo to, kokiu tikslu ir kur yra naudojama

Palankiausiai vertinamas naudojimas:

Moksliniuose tyrimuose	Top2 46%	vid. 3,5
Vaistų gamyboje	Top2 20%	vid. 2,5
Žemės ūkyje	Top2 14%	vid. 2,4

Rizika ir nauda

Didelę riziką sveikatai įžvelgia 48%
vid. 2,2 / 5

Didelę riziką aplinkai įžvelgia 39%
vid. 2,5 / 5

Didelę GMO naudą visuomenei įžvelgia 20%
vid. 3,2 / 5

Svarbiausios GMO naudos *Top5*

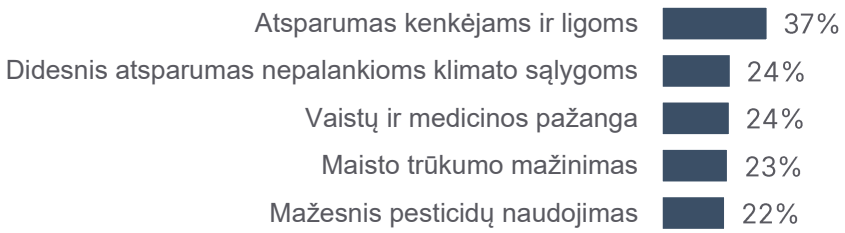

17% nemato reikšmingos GMO naudos

Informacijos šaltiniai *Top3*

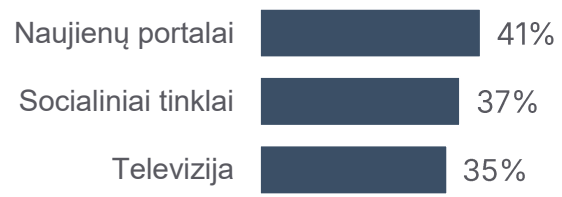

12% informacijos apie GMO negauna

GMO naudojimo sritys

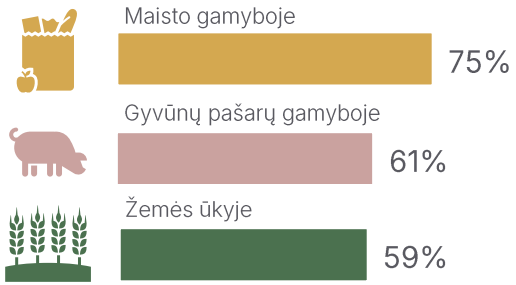

9% nežino, kur gali būti naudojami GMO

Svarbiausios GMO rizikos *Top3*

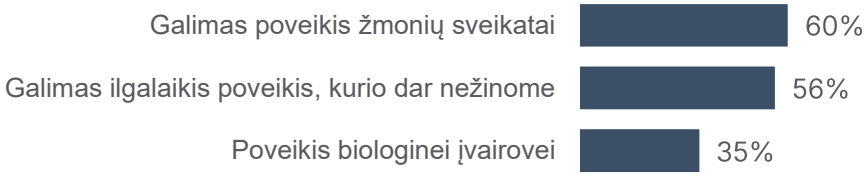

3% nemato reikšmingos GMO rizikos

Rezultatų santrauka (II)

Pirkimo pasirinkimai

1% parduotuvėje rinktųsi produktą su GMO

77% parduotuvėje rinktųsi produktą be GMO

(Greičiausiai) **pirktų** GMO produktą, jei būtų 10% pigesnis už panašų be GMO

16%

(Greičiausiai) **nepirktų** GMO produkto, jei būtų 10% pigesnis už panašų be GMO

53%

Kaina ir saugumo įrodymai

50% patikimi moksliniai tyrimai (greičiausiai) padidintų pirkimo galimybę

6% (greičiausiai) sumažintų pirkimo galimybę

Jei GMO produktas būtų 10% pigesnis už panašų produktą be GMO ir abiejų moksliškai įrodytas poveikis panašus:

25% rinktųsi / greičiausiai rinktųsi produktą su GMO

34% rinktųsi / greičiausiai rinktųsi produktą be GMO

Papildoma kaina už produktą be GMO

Kiek papildomai būtų pasirengę mokėti už produktą be GMO

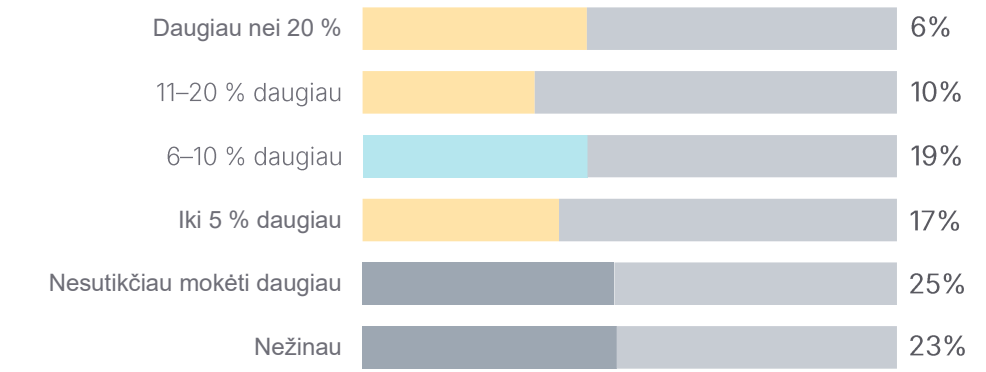

Svarba renkantis maistą

61% GMO buvimas ar nebuvimas produkte svarbus renkantis maistą (Top2)

Vidurkis 2,1 / 5

56% jaučia susirūpinimą dėl genetiškai modifikuoto maisto

9% susirūpinimo nejaučia

Pasitikėjimas informacijos šaltiniais *Top3*

Mokslininkai	Top2 60%	vid. 3,7
Gydytojai	Top2 51%	vid. 3,5
Universitetai	Top2 50%	vid. 3,5

Mažiausiai pasitiki socialinių tinklų nuomonės formuotojais (pasitiki 7%)

Kas galėtų pagerinti požiūrį į GMO? *Top4*

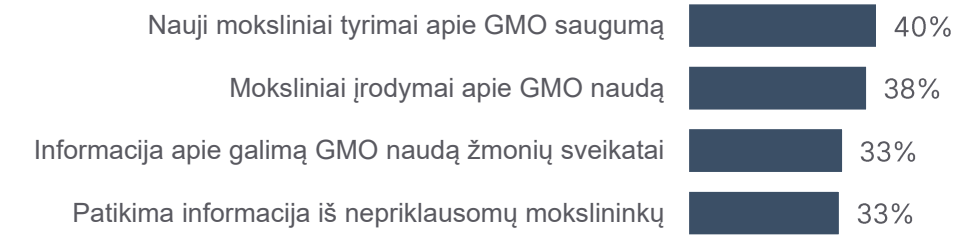

10% niekas nepagerintų nuomonės

Tyrimo išvados (I): žinios apie GMO

NORS DIDŽIOJI DAUGUMA GYVENTOJŲ YRA GIRDĖJĘ APIE GMO, SAVO ŽINIAS JIE VERTINA KIEK ŽEMIAU NEI VIDUTINIŠKAI.

Apie GMO prieš apklausą nurodo **girdėję 94% respondentų**. Vertindami savo žinias 5 balų skalėje, tik 16% respondentų mano esą gana daug žinantys arba labai gerai išmanantys GMO temą, daugiau nei pusė (51%) savo žinias vertina 3 balais, o trečdalis (33%) – 1 arba 2 balais. **Bendras žinių įsivertinimo vidurkis siekia 2,8 balo iš 5.** Tai rodo, kad **GMO tema gyventojams plačiai žinoma, tačiau išsamesnių žinių apie ją, pačių respondentų vertinimu, trūksta.**

PAGRINDINIAI INFORMACIJOS APIE GMO ŠALTINIAI – ŽINIASKLAIDA IR SOCIALINIAI TINKLAI.

Daugiausia respondentų informaciją apie GMO gauna iš **naujienų portalų (41%)**, **socialinių tinklų (37%)** ir **televizijos (35%)**. **Mokslinius/akademinius šaltinius** nurodo **15%**, **mokslininkus ir universitetus – 10%**. **Mažiausią dalį** respondentų (atitinkamai 6% ir 5%) pasiekia **Lietuvos valstybės ir ES institucijų** informacija apie GMO. Dar **12%** nurodo informacijos apie GMO **negaunantys**. Rezultatai rodo, kad **gyventojus informacija apie GMO daugiausia pasiekia per plačiajai visuomenei skirtus informacijos kanalus**, o tiesioginis mokslinių ir institucinių šaltinių vaidmuo informacijos sklaidoje yra mažesnis. Vis dėlto tai neparodo, kiek šių institucijų pateikiamos informacijos gyventojus pasiekia netiesiogiai, per žiniasklaidą ar socialinius tinklus.

GYVENTOJAI GMO NAUDOJIMĄ LABIAUSIAI SIEJA SU MAISTO GAMYBA IR ŽEMĖS ŪKIU, REČIAU – SU MOKSLU IR MEDICINA.

Trys iš keturių respondentų **(75%)** žino, kad GMO gali būti naudojami **maisto gamyboje**. Taip pat didelė dalis GMO naudojimą sieja su **gyvūnų pašarų gamyba (61%)** ir **žemės ūkiu (59%)**. Tuo tarpu **mokslinius tyrimus** nurodo **46%**, **vaistų ir medicinos sritį – 41%**, o **pramonę – 31%** respondentų. Tai leidžia pastebėti, kad gyventojų suvokime **GMO pirmiausia siejami su maisto ir žemės ūkio sektoriumi, o apie jų taikymą kitose srityse žinoma mažiau**.

DAUGUMA RESPONDENTŲ TEISINGAI ATPAŽĮSTA GMO APIBRĖŽIMĄ IR ŽINO, KAD GMO IR GENETIŠKAI MODIFIKUOTAS MAISTAS NĖRA VISIŠKAI UŽDRAUSTI ES.

Teisingą GMO apibrėžimą pasirinko **73%** respondentų. Tačiau svarbu atsižvelgti į tai, kad šis **apibrėžimas buvo pateiktas apklausos pradžioje**, todėl rezultatas negali būti laikomas vien ankstesnių savarankiškų žinių apie GMO rodikliu.

Taip pat **60%** respondentų **teisingai nurodo**, kad **GMO ir genetiškai modifikuotas maistas nėra visiškai uždrausti ES**. Vis dėlto 12% klaidingai mano, kad toks draudimas galioja, o 28% nežino atsakymo. Taigi **40% respondentų neturi teisingų arba užtikrintų žinių apie GMO teisinį statusą ES.**

Tyrimo išvados (II): požiūris į GMO

DAUGIAU NEI PUSĖ RESPONDENTŲ GMO NAUDOJIMĄ VERTINA NEIGIAMAI, TAČIAU DAUGUMOS POŽIŪRIS PRIKLAUSO NUO GMO NAUDOJIMO SRITIES IR TIKSLO.

GMO naudojimą apskritai **neigiamai** vertina **51%** respondentų, iš jų **20%** – **labai neigiamai**. **Teigiamai** GMO naudojimą vertina penkis kartus mažesnė respondentų dalis **(10%)**, dar **26%** laikosi **neutralios** pozicijos, o **13% neturi nuomonės**. Bendras GMO naudojimo vertinimo vidurkis siekia **2,3 balo** iš 5. Vis dėlto **71%** respondentų nurodo, kad jų požiūris į GMO **priklauso nuo to, kokiu tikslu ir kur jie naudojami**.

PALANKIAUSIAI VERTINAMAS GMO NAUDOJIMAS MOKSLINIUOSE TYRIMUOSE, NEPALANKIAUSIAI – MAISTO GAMYBOJE.

Vertinant konkrečias GMO naudojimo sritis, aiškiai išsiskiria **moksliniai tyrimai** – šioje srityje GMO naudojimą **teigiamai** vertina **46%** respondentų, **neigiamai – 14%**, o vertinimo vidurkis siekia **3,5 balo iš 5**. Kitose srityse **teigiamų** vertinimų dalis gerokai mažesnė: vaistų gamyboje – 20%, žemės ūkyje – 14%, gyvūnų pašaruose – 13%, gyvūnų genetiniam modifikavimui – 10%. **Neigiamiausiai vertinamas** GMO naudojimas **maisto gamyboje – 64%** respondentų šią sritį vertina **neigiamai**, tik **8% – teigiamai**, o vidurkis siekia **2,0 balo iš 5**. Rezultatai patvirtina, kad **požiūris į GMO stipriai priklauso nuo jų taikymo konteksto**.

Tyrimo išvados (III): GMO naudos ir rizikų vertinimas

GYVENTOJAI GMO DAŽNIAU SIEJA SU DIDELE RIZIKA SVEIKATAI IR APLINKAI NEI SU DIDELE NAUDA VISUOMENEI.

Beveik pusė respondentų **(48%)** mano, kad GMO gali kelti **didelę arba labai didelę riziką žmonių sveikatai**, o 39% – **didelę arba labai didelę riziką aplinkai**. Tuo tarpu tik **20%** respondentų mano, kad GMO gali teikti **didelę arba labai didelę naudą visuomenei**. Dar 26% respondentų mano, kad GMO **nauda visuomenei** yra **nedidelė**, jos **beveik nėra** arba **nėra**.

Svarbu ir tai, kad **maždaug trečdalis respondentų neturi pakankamai informacijos arba nežino, kaip įvertinti GMO riziką ir naudą**: vertinant riziką sveikatai tokių yra 28%, aplinkai – 28%, o naudą visuomenei – 33%. Tai rodo ne tik didesnį suvokiamos rizikos nei naudos akcentavimą, bet ir gana didelį gyventojų neužtikrintumą vertinant GMO poveikį.

SVARBIAUSIOS SUVOKIAMOS GMO NAUDOS SIEJAMOS SU ATSPARUMU KENKĖJAMS IR LIGOMS, O PAGRINDINĖS RIZIKOS – SU GALIMU POVEIKIU SVEIKATAI IR NEŽINOMOMIS ILGALAIKĖMIS PASEKMĖMIS.

Kaip **svarbiausią** galimą GMO **naudą** respondentai dažniausiai **nurodo atsparumą kenkėjams ir ligoms (37%)**. Toliau rikiuojasi **didesnis atsparumas nepalankioms klimato sąlygoms ir vaistų bei medicinos pažanga (po 24%)**, **maisto trūkumo mažinimas (23%)** bei **mažesnis pesticidų naudojimas (22%)**. Tuo tarpu **mažesnę maisto produktų kainą** tarp svarbiausių naudų nurodo 15%, **mažesnį poveikį aplinkai** – 10%, o **maistingesnius ar geresnių savybių maisto produktus** – 9% respondentų. Beveik penktadalis **(17%)** apskritai **nemato reikšmingos** GMO **naudos**, dar **13% nežino**, kokios galimos naudos būtų svarbiausios.

Vertinant **rizikas**, ryškiausiai išsiskiria **galimas poveikis žmonių sveikatai (60%)** ir **dar nežinomas ilgalaikis poveikis (56%)**. Trečdalis respondentų (35%) tarp svarbiausių rizikų taip pat nurodo **poveikį biologinei įvairovei**, 23% – galimą **poveikį aplinkai**, o 20% – **poveikį tradiciniam ir ekologiniam ūkininkavimui**. Tik **3% respondentų nemato reikšmingos** GMO **rizikos**, dar **12% nežino**.

Rezultatai rodo, kad gyventojų **susirūpinimas galimomis neigiamomis pasekmėmis yra ryškesnis nei suvokiamos GMO teikiamos galimybės**. Ypač išsiskiria susirūpinimas sveikata ir ilgalaikiu poveikiu, o galimos naudos suvokiamos labiau per konkrečius praktinius pritaikymus – atsparumą kenkėjams, klimato sąlygoms ar medicinos pažangą.

Tyrimo išvados (IV): GMO produktų pasirinkimas

DAUGUMA RESPONDENTŲ TEIKTŲ PIRMENYBĘ PRODUKTAMS BE GMO, O GENETIŠKAI MODIFIKUOTAS MAISTAS DAUGIAU NEI PUSEI KELIA SUSIRŪPINIMĄ.

Jei parduotuvėje būtų du panašūs produktai, **77% respondentų rinktųsi produktą be GMO**, iš jų pusė visų respondentų (50%) tokį produktą rinktųsi visada. GMO turinčiam produktui pirmenybę teiktų tik apie 1% respondentų, dar 11% GMO buvimas produkte nebūtų svarbus, o 10% nežino, kurį produktą pasirinktų.

Be to, **61% respondentų GMO buvimą produkto sudėtyje laiko svarbiu arba labai svarbiu kriterijumi** renkantis maistą. Tik 7% šį kriterijų laiko nesvarbiu, o 13% apie tai paprastai negalvoja. **Genetiškai modifikuotas maistas kelia susirūpinimą daugiau nei pusei respondentų (56%)**, iš jų 20% – didelį susirūpinimą. Tuo tarpu tik 9% respondentų toks maistas susirūpinimo nekelia.

MAŽESNĖ KAINA PADIDINTŲ DALIES RESPONDENTŲ ATVIRUMĄ GMO TURINTIEMS PRODUKTAMS, TAČIAU DAUGUMA JŲ NESIRINKTŲ IR ESANT KAINOS PRANAŠUMUI.

Jeigu GMO turintis maisto produktas būtų 10% pigesnis už panašų produktą be GMO, **16% respondentų tikrai arba greičiausiai jį pirktų**. Vis dėlto daugiau nei pusė (53%) tikrai arba greičiausiai nepirktų tokio produkto, o 31% nurodo nežinantys arba teigia, kad jų sprendimas priklausytų nuo konkretaus produkto.

Kita vertus, **52% respondentų sutiktų mokėti daugiau už produktą be GMO**. Didžiausia dalis (19%) būtų pasirengusi mokėti 6–10% didesnę kainą, 17% – iki 5%, o 16% – daugiau nei 10% didesnę kainą. Ketvirtadalis respondentų (25%) nesutiktų mokėti daugiau, o dar 23% nežino, ar ir kiek papildomai būtų pasirengę mokėti.

Tai leidžia pastebėti, kad **GMO nebuvimas produkto sudėtyje daliai gyventojų turi papildomą vertę**, už kurią jie būtų pasirengę mokėti daugiau, o **vien mažesnė GMO turinčio produkto kaina daugumai vartotojų nėra pakankamas argumentas pakeisti savo pasirinkimą**.

SVARBIAUSI VEIKSNIAI, LEMIANTYS PIRKTI AR NEPIRKTI GMO TURINTĮ PRODUKTĄ – GALIMAS POVEIKIS SVEIKATAI IR MOKSLINIAI PRODUKTO SAUGUMO ĮRODYMAI.

Daugiau nei pusė respondentų **(57%)** tarp svarbiausių veiksnių, darančių įtaką sprendimui, ar pirkti GMO turintį produktą, nurodo **galimą poveikį sveikatai**, o **43% – mokslinius įrodymus apie produkto saugumą**. Produkto kainą tarp svarbiausių veiksnių įvardija 23%, valstybės ar ES institucijų patvirtinimą – 18%, informaciją etiketėje ir ekologinį sertifikavimą – po 17% respondentų. **Rečiausiai** tarp svarbiausių pasirinkimo veiksnių **minima draugų ir šeimos nuomonė (7%)**.Tai rodo, kad **priimant sprendimą dėl GMO turinčių produktų pirkimo svarbiausi yra su sveikata ir saugumu susiję aspektai**.

Tyrimo išvados (V): požiūrio ir pasirinkimo pokyčio veiksniai

MOKSLINIAI GMO SAUGUMO IR NAUDOS ĮRODYMAI TURI DIDŽIAUSIĄ POTENCIALĄ GERINTI GYVENTOJŲ POŽIŪRĮ Į GMO IR DIDINTI TIKIMYBĘ PIRKTI GMO TURINČIUS PRODUKTUS.

Didžiausia dalis respondentų nurodo, kad jų **požiūrį** į GMO galėtų **pagerinti nauji moksliniai tyrimai apie GMO saugumą (40%)** ir **moksliniai įrodymai apie GMO naudą (38%)**. Taip pat trečdaliui respondentų **(po 33%)** svarbi būtų **informacija apie galimą GMO naudą žmonių sveikatai** ir **patikima nepriklausomų mokslininkų pateikiama informacija**. Tuo tarpu kas dešimtas respondentas **(10%)** nurodo, kad **niekas nepagerintų** jo nuomonės apie GMO, dar tiek pat **nežino**, kas galėtų ją pagerinti.

Mokslinių įrodymų reikšmę patvirtina ir konkretaus produkto pasirinkimo scenarijus: **50%** respondentų teigia, kad **patikimi nepriklausomi moksliniai tyrimai, rodantys, jog GMO produktas yra toks pat saugus kaip įprastas produktas, padidintų tikimybę jį pirkti**. Tuo tarpu 30% tokie įrodymai sprendimo nepakeistų, 6% sumažintų tikimybę pirkti, o 15% nežino, kokią įtaką jie turėtų.

NET ESANT MOKSLINIAMS PANAŠAUS POVEIKIO ĮRODYMAMS IR MAŽESNEI KAINAI, DAUGIAU RESPONDENTŲ TEIKTŲ PIRMENYBĘ PRODUKTAMS BE GMO NEI SU GMO.

Įsivaizduojant situaciją, kai GMO produktas būtų 10% pigesnis, o patikimi moksliniai tyrimai rodytų panašų jo ir produkto be GMO poveikį sveikatai bei aplinkai, **34% respondentų vis tiek rinktųsi produktą be GMO**, o 25% – GMO turintį produktą. Dar 27% neteiktų pirmenybės nė vienam produktui, o 14% nežino, kurį pasirinktų.

Palyginti su scenarijumi, kuriame nurodoma tik 10% mažesnė GMO produkto kaina, **GMO produktą rinktis linkusių respondentų dalis yra didesnė, kai papildomai pateikiama informacija apie panašų GMO ir produkto be GMO poveikį sveikatai bei aplinkai** (25%, palyginti su 16%). Vis dėlto abiejuose scenarijuose išlieka **didesnė dalis respondentų, linkusių nesirinkti GMO produkto arba teikti pirmenybę produktui be GMO**. Kadangi scenarijai skiriasi klausimo formuluote ir atsakymų variantais, rezultatų skirtumų negalima tiesiogiai priskirti vien mokslinės informacijos poveikiui.

Taigi, palankesnė kaina kartu su moksliniais įrodymais apie panašų poveikį sveikatai ir aplinkai gali didinti GMO produktų patrauklumą, tačiau net ir tokiomis sąlygomis išlieka pirmenybė produktams be GMO.

Tyrimo išvados (VI): pasitikėjimas informacijos apie GMO šaltiniais

LABIAUSIAI PASITIKIMA MOKSLININKŲ, GYDYTOJŲ IR UNIVERSITETŲ PATEIKIAMA INFORMACIJA APIE GMO, MAŽIAUSIAI – SOCIALINIŲ TINKLŲ NUOMONĖS FORMUOTOJŲ.

Labiausiai respondentai pasitiki mokslininkų pateikiama informacija apie GMO – jais pasitiki 60% respondentų, o pasitikėjimo vidurkis siekia 3,7 balo iš 5. Toliau rikiuojasi gydytojai (51%, 3,5 balo) ir universitetai (50%, 3,5 balo). Aplinkosaugos organizacijomis pasitiki 38%, ES institucijomis – 37%, o Lietuvos valstybės institucijomis – 32% respondentų.

Gerokai mažesnio pasitikėjimo sulaukia žiniasklaida (16%), maisto gamintojai (15%) ir socialinių tinklų nuomonės formuotojai (7%). Pastarieji išsiskiria ir didžiausia nepasitikinčiųjų dalimi – jais nepasitiki 56% respondentų.

Rezultatai atskleidžia svarbų skirtumą tarp informacijos apie GMO gavimo šaltinių ir pasitikėjimo jais. Nors naujienų portalai, socialiniai tinklai ir televizija yra pagrindiniai informacijos apie GMO kanalai, žiniasklaida pasitiki tik nedidelė respondentų dalis. Tuo tarpu mokslininkai ir universitetai, kuriais pasitikima labiausiai, kaip tiesioginiai informacijos šaltiniai minimi gerokai rečiau. Tai rodo, kad mokslininkų ir mokslo institucijų pateikiama informacija galėtų būti svarbus patikimo informavimo apie GMO pagrindas, o plačiai naudojami žiniasklaidos ir socialinių tinklų kanalai – priemonė pasiekti daugiau gyventojų.

Rekomendacijos

1. PLĖSTI GYVENTOJŲ ŽINIAS APIE GMO, AIŠKIAI PATEIKIANT MOKSLIŠKAI PAGRĮSTĄ INFORMACIJĄ.

Nors didžioji dauguma gyventojų yra girdėję apie GMO, savo žinias šia tema jie vertina gana vidutiniškai. Gyventojams taip pat trūksta žinių apie GMO teisinį reguliavimą ES ir jų taikymą įvairiose srityse. Tai rodo poreikį plėsti gyventojų supratimą apie GMO, jų naudojimą ir reguliavimą.

Rekomenduojama plėtoti visuomenei skirtą edukacinį turinį, suprantamai pristatant, kas yra GMO, kaip jie kuriami, kokiose srityse naudojami ir kaip reguliuojamas jų naudojimas ES. Informaciją verta pateikti paprasta, ne specialistams suprantama kalba, pasitelkiant konkrečius pavyzdžius, vizualines priemones ir dažniausiai gyventojams kylančių klausimų paaiškinimus.

2. STIPRINTI MOKSLININKŲ VAIDMENĮ VIEŠOJOJE KOMUNIKACIJOJE APIE GMO IR AKTYVIAU IŠNAUDOTI PLAČIAUSIAI NAUDOJAMUS INFORMACIJOS KANALUS.

Mokslininkai ir universitetai yra vieni patikimiausių informacijos apie GMO šaltinių, tačiau tiesiogiai iš jų informaciją gauna palyginti nedidelė gyventojų dalis. Daugiausia informacijos gyventojus pasiekia per žiniasklaidą ir socialinius tinklus, kuriais pasitikima gerokai mažiau.

Rekomenduojama stiprinti mokslininkų matomumą viešojoje erdvėje, aktyviau bendradarbiauti su žiniasklaida ir skleisti mokslu pagrįstą informaciją socialiniuose tinkluose. Verta pasitelkti mokslininkų komentarus, interviu, trumpus aiškinamuosius vaizdo įrašus ir kitus lengvai suprantamus formatus, kad patikima mokslinė informacija gyventojus pasiektų jiems įprastais kanalais.

3. OBJEKTYVIAI PRISTATYTI GMO NAUDĄ, GALIMAS RIZIKAS IR MOKSLINIUS GMO SAUGUMO ĮRODYMUS.

Nors bendras gyventojų požiūris į GMO daugiausia neigiamas, jis priklauso nuo jų naudojimo srities ir tikslo. Gyventojai dažniau akcentuoja galimas GMO rizikas nei naudą, o didžiausią susirūpinimą kelia galimas poveikis sveikatai ir nežinomos ilgalaikės pasekmės. Kartu tyrimas rodo, kad moksliniai saugumo ir naudos įrodymai galėtų pagerinti dalies gyventojų požiūrį į GMO.

Rekomenduojama komunikacijoje aiškiai pristatyti konkrečias GMO taikymo sritis, jų galimą naudą ir rizikas, ypatingą dėmesį skiriant sveikatos bei ilgalaikio poveikio klausimams. Verta suprantamai paaiškinti, kaip vertinamas GMO saugumas, kokie moksliniai tyrimai atliekami, ką rodo jų rezultatai ir kokie klausimai vis dar tiriami. Svarbu remtis patikimais moksliniais šaltiniais, aiškiai atskirti moksliniais įrodymais pagrįstus faktus nuo nepatvirtintų teiginių ir vengti tiek galimų rizikų, tiek naudos perdėjimo. Komunikacijos tikslas turėtų būti ne įtikinti gyventojus rinktis GMO produktus, o sudaryti sąlygas jiems susidaryti moksliniais įrodymais pagrįstą nuomonę ir priimti informuotus sprendimus.

Tyrimo rezultatai

Žinios apie GMO

Žinios apie GMO

Q1. Ar prieš šią apklausą buvote girdėję apie genetiškai modifikuotus organizmus (GMO)?
Imtis: visi respondentai, N=1026

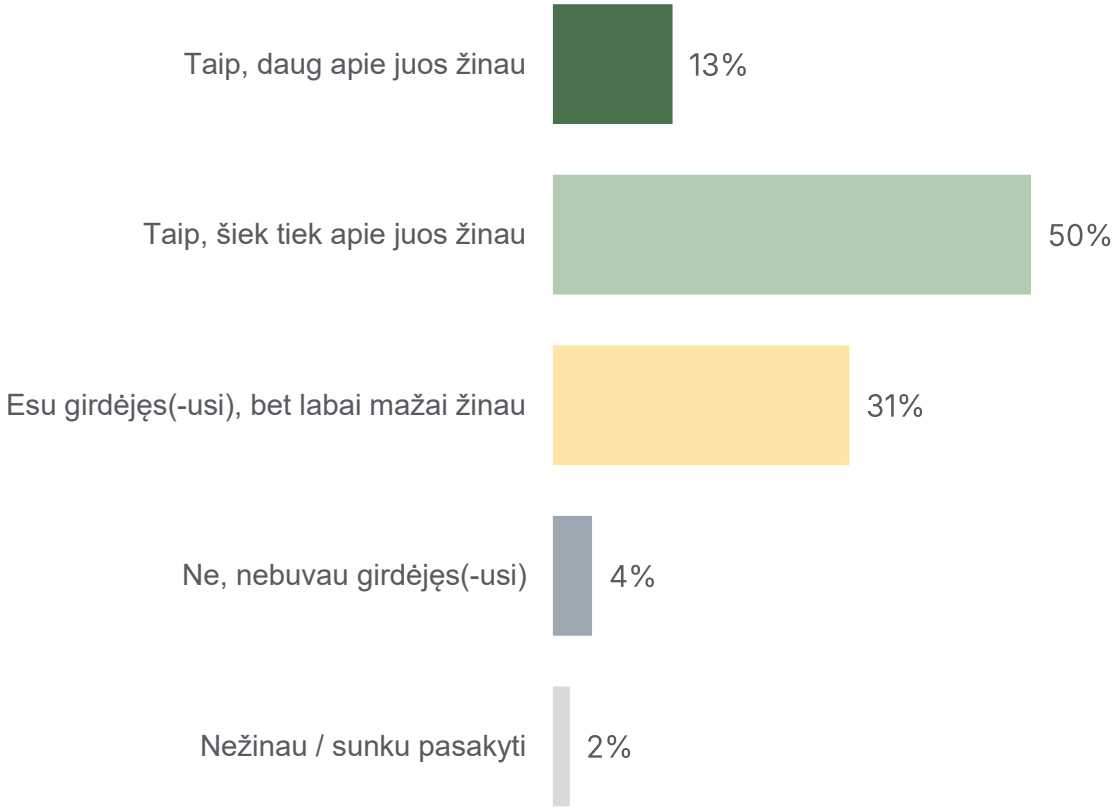

Savo žinių apie GMO vertinimas

Q2. Kaip pats(-i) įvertintumėte savo žinias apie GMO? Įvertinkite nuo 1 iki 5:
Imtis: visi respondentai, N=1026

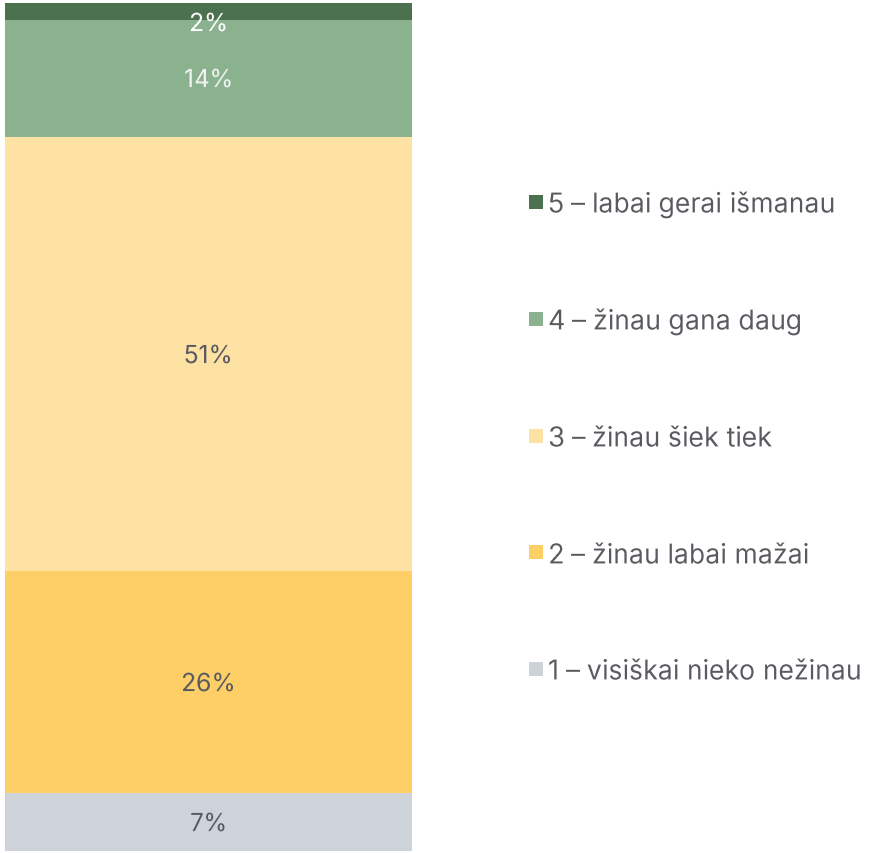

16% TOP2

2,8 VIDURKIS (1-5)

16% respondentų mano gana daug žinantys arba labai gerai išmanantys GMO temą. Daugiau nei pusė (51%) savo žinias vertina vidutiniškai – 3 balais iš 5. Dar 26% respondentų teigia apie GMO žinantys labai mažai, o 7% – visiškai nieko nežinantys.

Bendras žinių įsivertinimo vidurkis siekia 2,8 balo iš 5.

Informacijos apie GMO šaltiniai

Q3. Kur dažniausiai gaunate informacijos apie GMO? Galimi keli atsakymai.
Imtis: visi respondentai, N=1026

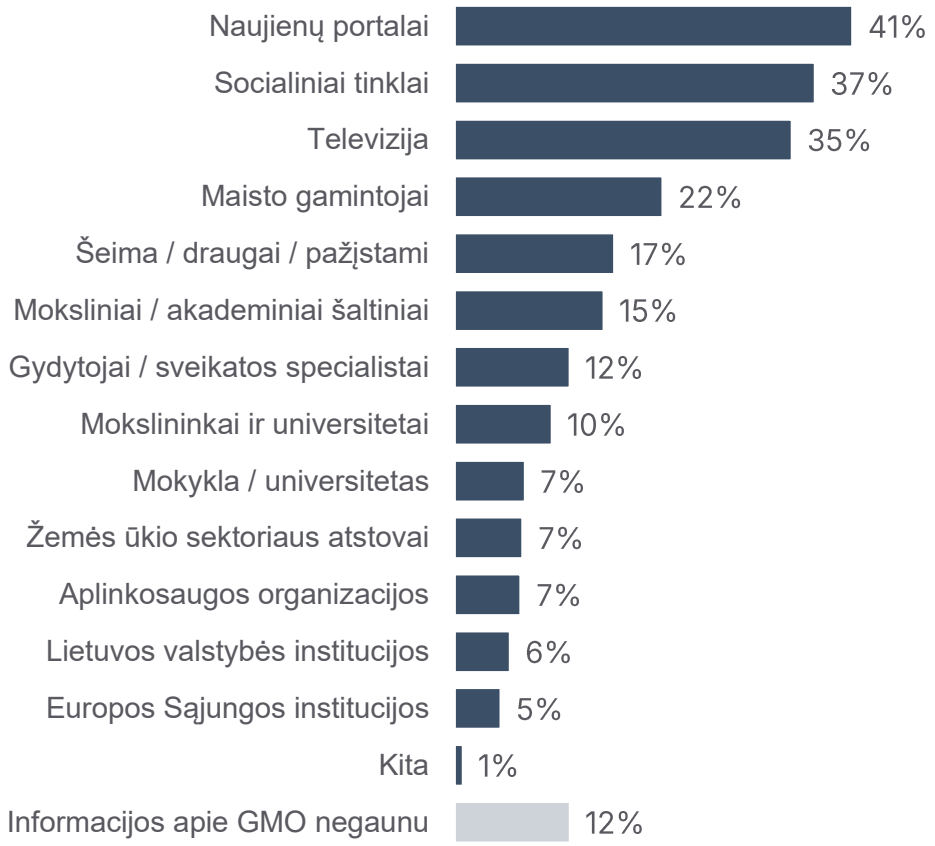

Daugiausia respondentų informacijos apie GMO gauna iš naujienų portalų (41%), socialinių tinklų (37%) ir televizijos (35%).

Iš mokslinių/akademinių šaltinių bei iš mokslininkų ir universitetų informacijos gauna atitinkamai 15% ir 10% respondentų.

Mažiausia dalis (atitinkamai 5% ir 6%) informacijos gauna iš ES ir Lietuvos valstybės institucijų.

Kita, N:
Internete, 2
Nežinau, 2
Žiniasklaida, 1
Dirbau žemės ūkyje, 1
Draugai, 1
Google, 1
Dirbtinis intelektas, 1

GMO naudojimo sritys

Q4. Kuriose srityse, Jūsų žiniomis, gali būti naudojami arba taikomi GMO? Galimi keli atsakymai.
Imtis: visi respondentai, N=1026

Maisto gamyboje

75%

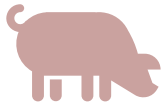

Gyvūnų pašarų gamyboje

61%

Žemės ūkyje

59%

Moksliniuose tyrimuose

46%

Vaistų ir medicinos srityje

41%

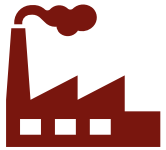

Pramonėje

31%

Nežino

9%

GMO samprata

Q5. Kuris teiginys geriausiai apibūdina GMO?
Imtis: visi respondentai, N=1026

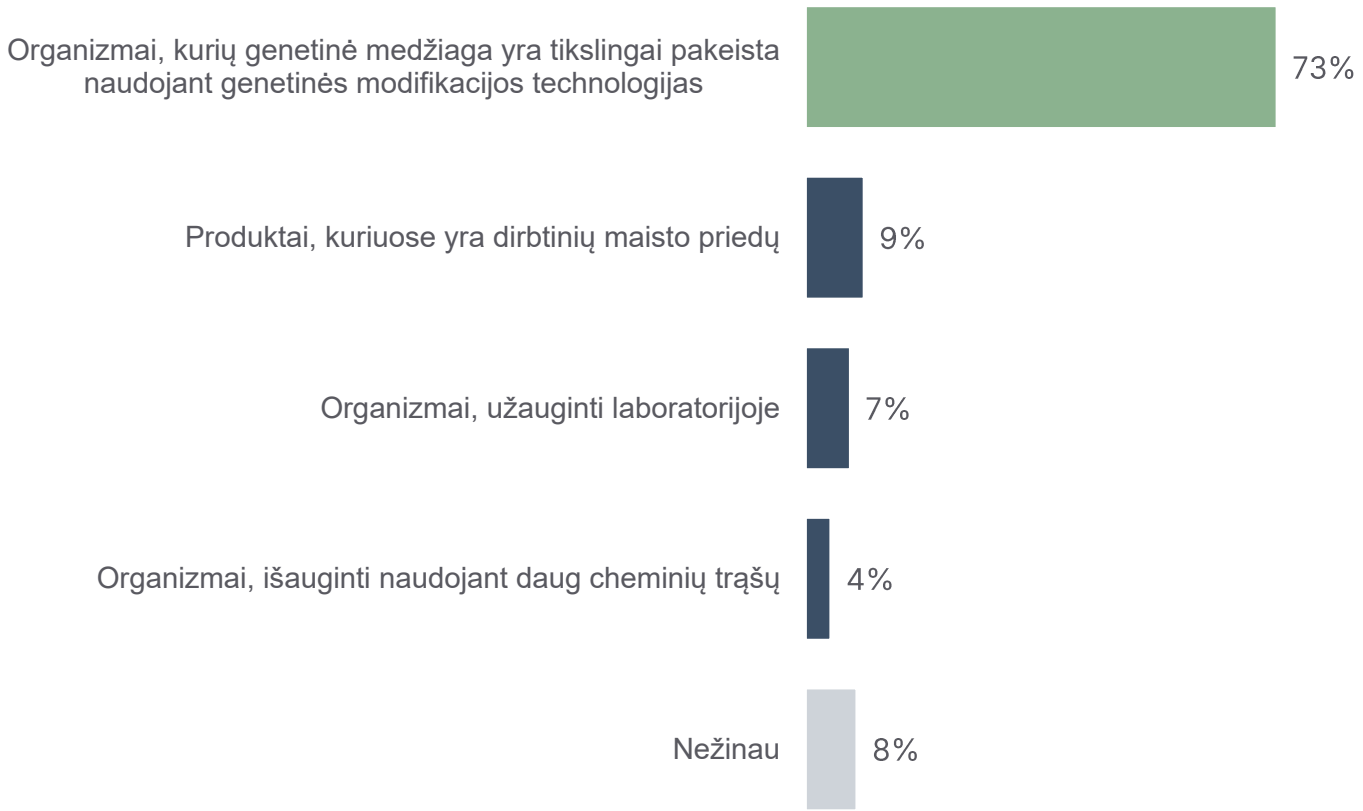

73% respondentų teisingai atpažįsta GMO apibrėžimą.

Svarbu atsižvelgti, kad GMO apibrėžimas buvo pateiktas apklausos pradžioje.

GMO ir genetiškai modifikuoto maisto draudimas ES

Q6. Ar manote, kad GMO ir genetiškai modifikuotas maistas yra visiškai uždrausti Europos Sąjungoje?
Imtis: visi respondentai, N=1026

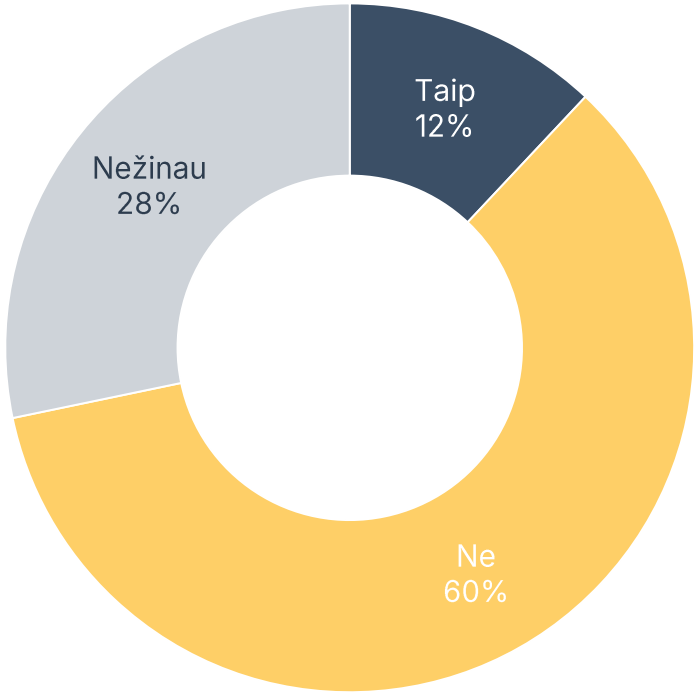

60% respondentų **teisingai nurodo**, kad GMO ir genetiškai modifikuotas maistas **nėra visiškai uždrausti** Europos Sąjungoje.

Požiūris į GMO

GMO naudojimo vertinimas

Q7. Apskritai, kaip vertinate GMO naudojimą?
Imtis: visi respondentai, N=1026

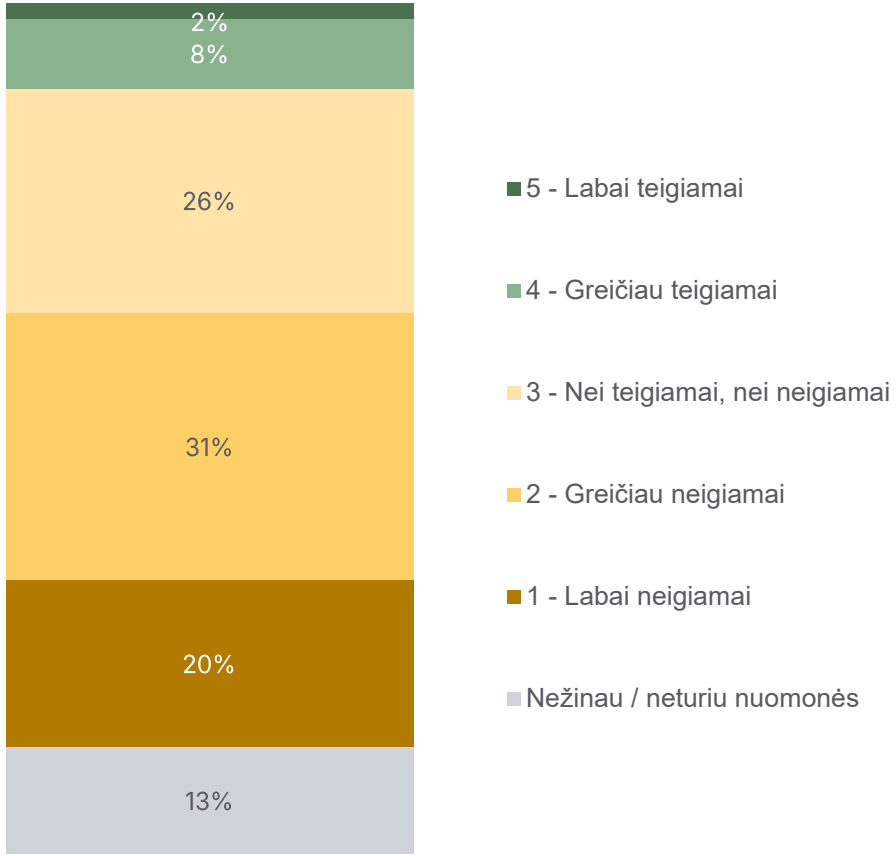

10% TOP2

2,3 VIDURKIS (1-5)

Daugiau nei pusė respondentų (51%) GMO naudojimą vertina **neigiamai**.

Teigiamai vertinančiųjų dalis yra penkis kartus mažesnė (10%).

Ar požiūris į GMO priklauso nuo naudojimo tikslo?

Q9. Ar Jūsų požiūris į GMO priklauso nuo to, kokiu tikslu ir kur jie naudojami?
Imtis: visi respondentai, N=1026

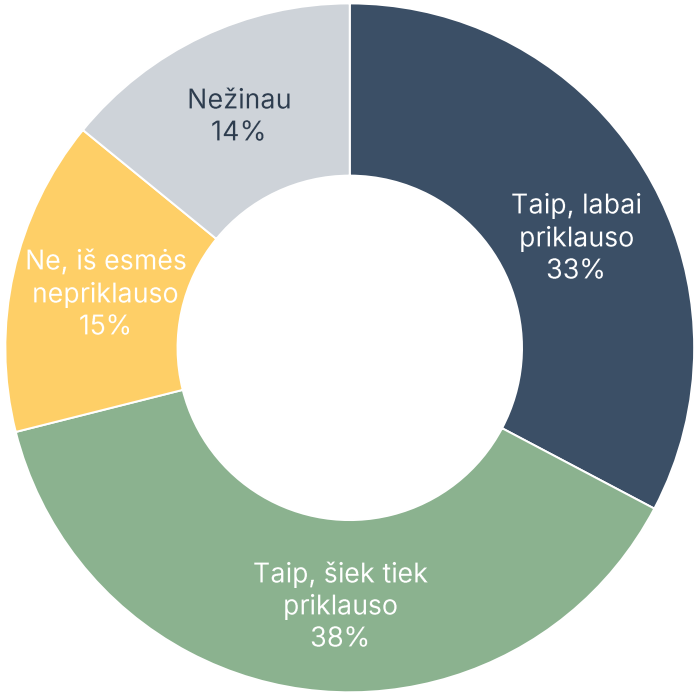

7 iš 10 respondentų požiūris į GMO priklauso nuo naudojimo srities ir tikslo.

GMO naudojimo įvairiose srityse vertinimas

Q8. Kaip vertinate GMO naudojimą šiose srityse?
Imtis: visi respondentai, N=1026

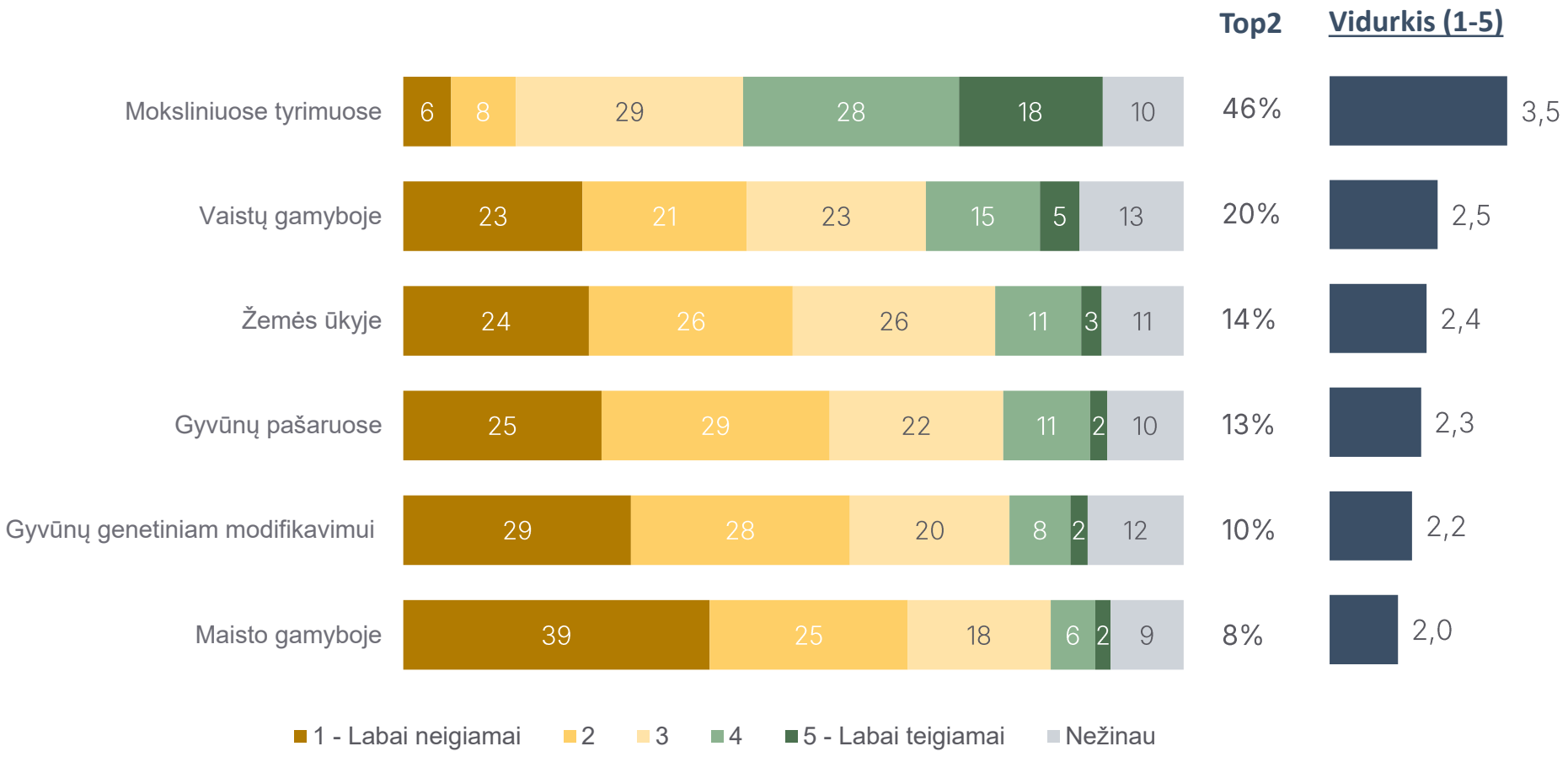

GMO naudos ir rizikų vertinimas

GMO rizika sveikatai ir aplinkai bei nauda visuomenei

Q10. Kokią, Jūsų nuomone, riziką GMO gali kelti žmonių sveikatai?
Q11. Kiek, Jūsų nuomone, GMO gali kelti riziką aplinkai?
Q12. Kokia, Jūsų nuomone, gali būti GMO nauda visuomenei?
Imtis: visi respondentai, N=1026

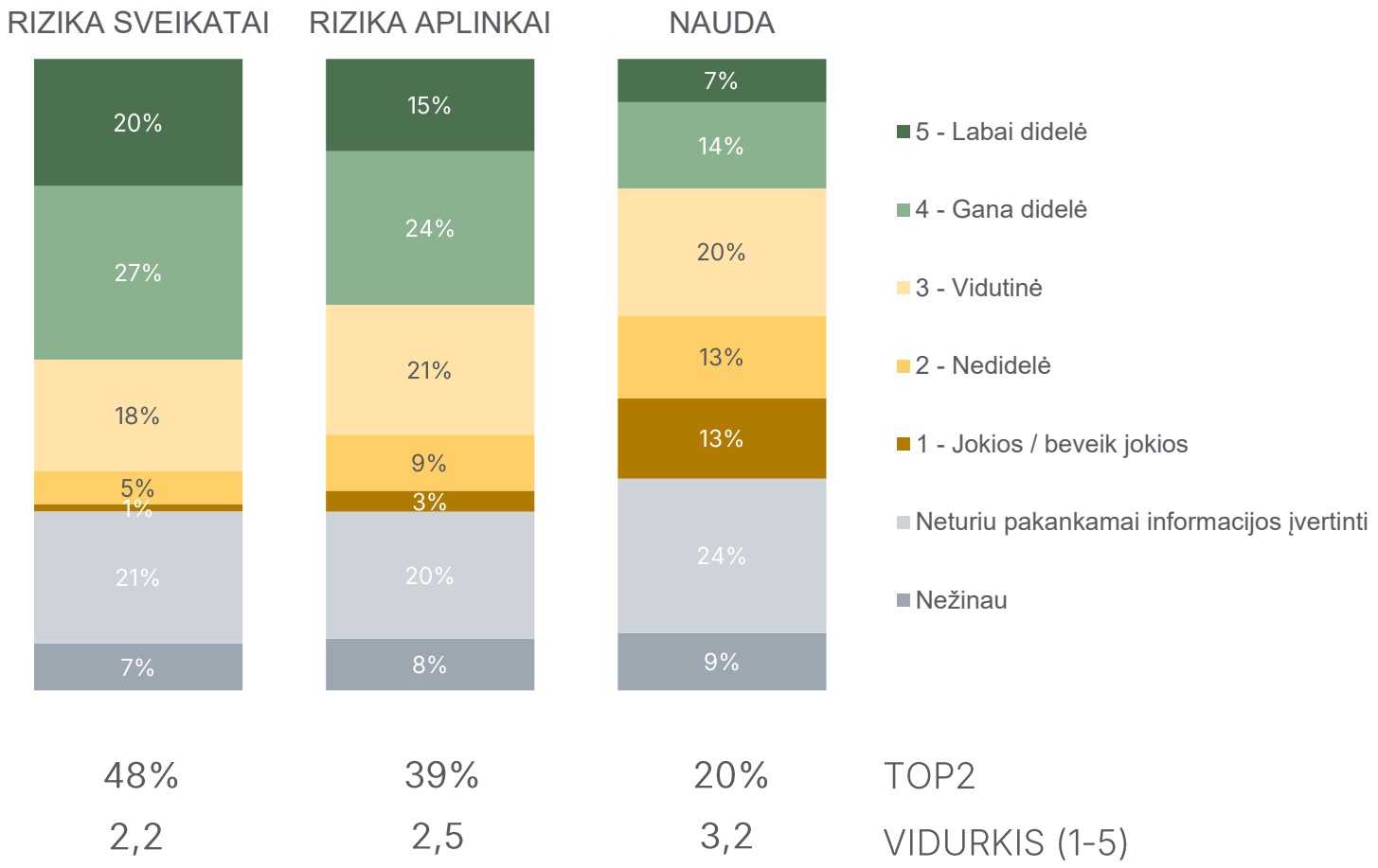

48%	39%	20%	TOP2
2,2	2,5	3,2	VIDURKIS (1-5)

Beveik pusė respondentų (48%) mano, kad GMO kelia didelę arba labai didelę riziką žmonių sveikatai, o 39% - didelę arba labai didelę riziką aplinkai.

Perpus mažiau (20%) respondentų mano, kad GMO gali teikti didelę arba labai didelę naudą visuomenei.

Maždaug trečdalis respondentų nurodo neturintys pakankamai informacijos arba nežinantys, kaip įvertinti GMO riziką ir naudą.

Svarbiausios GMO naudos

Q13. Kurios galimos GMO naudos Jums atrodo svarbiausios? Pasirinkite iki 3 svarbiausių.
Imtis: visi respondentai, N=1026

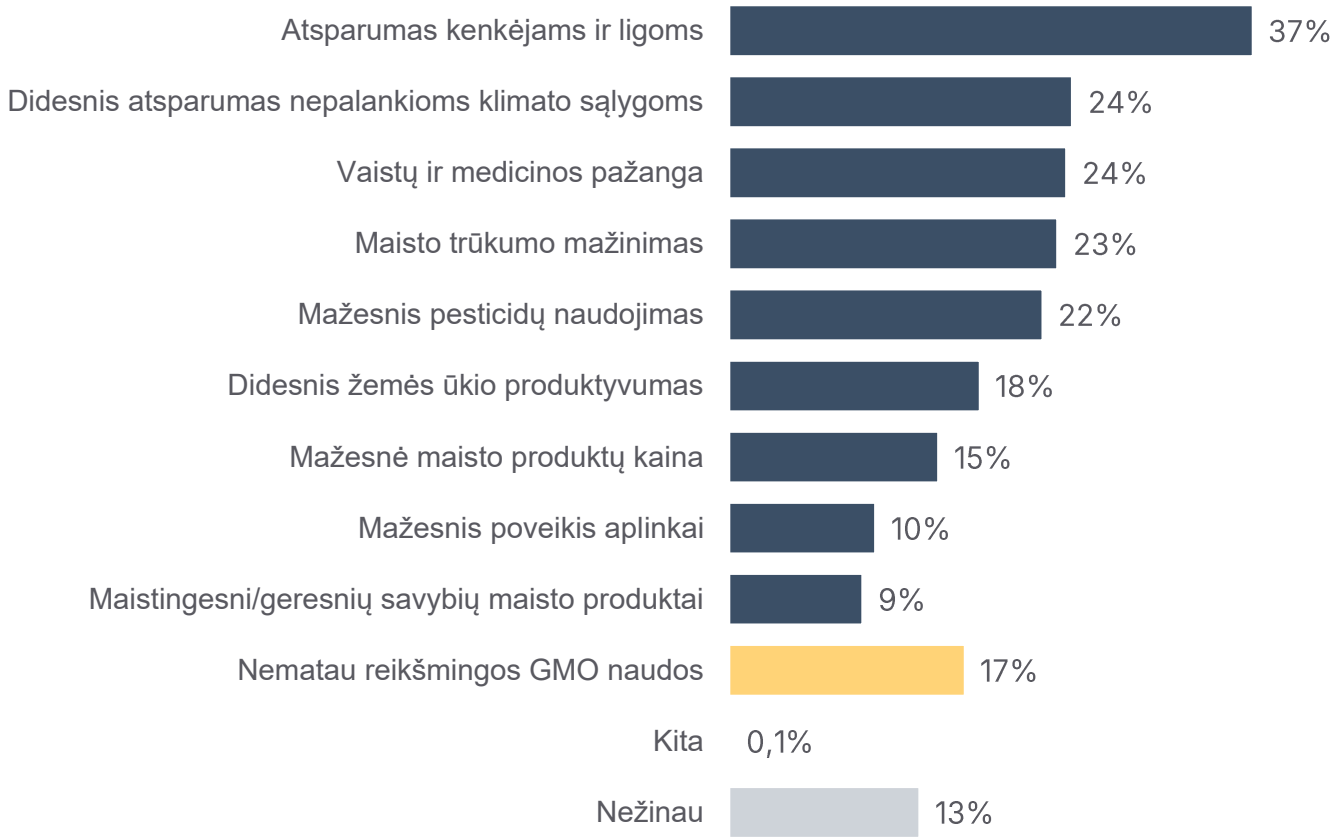

Kaip svarbiausios GMO naudos išsiskiria jų atsparumas kenkėjams ir ligoms (37%) bei nepalankioms klimato sąlygoms (24%), taip pat galima vaistų ir medicinos pažanga (24%).

17% nejžvelgia jokios reikšmingos GMO naudos, dar 13% nurodo nežinantys.

Kita, N:
Didelė žala, 1

Svarbiausios GMO rizikos

Q14. Kurios galimos GMO rizikos Jums atrodo svarbiausios? Pasirinkite iki 3 svarbiausių.
Imtis: visi respondentai, N=1026

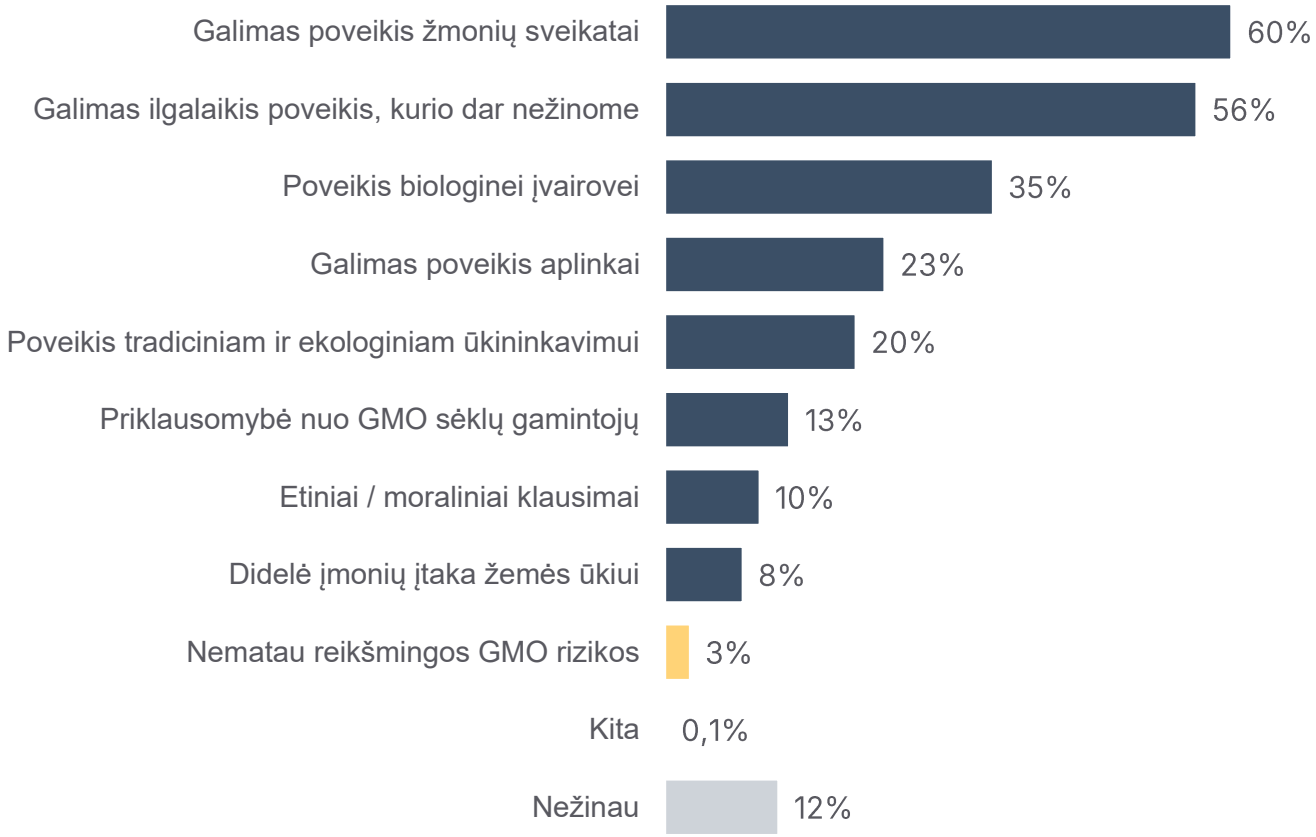

Svarbiausiomis galimomis GMO rizikomis respondentai laiko poveikį žmonių sveikatai (60%) ir dar nežinomą ilgalaikį poveikį (56%).

Tik 3% respondentų nemato reikšmingos GMO rizikos, o 12% nurodo nežinantys.

Kita, N:
Viskam žala, 1

GMO produktų pasirinkimas

Produkto su/be GMO pasirinkimas parduotuvėje

Q15. Jei parduotuvėje būtų du panašūs produktai – vienas pagamintas naudojant GMO, kitas be GMO – kurį rinktumėtės?
Imtis: visi respondentai, N=1026

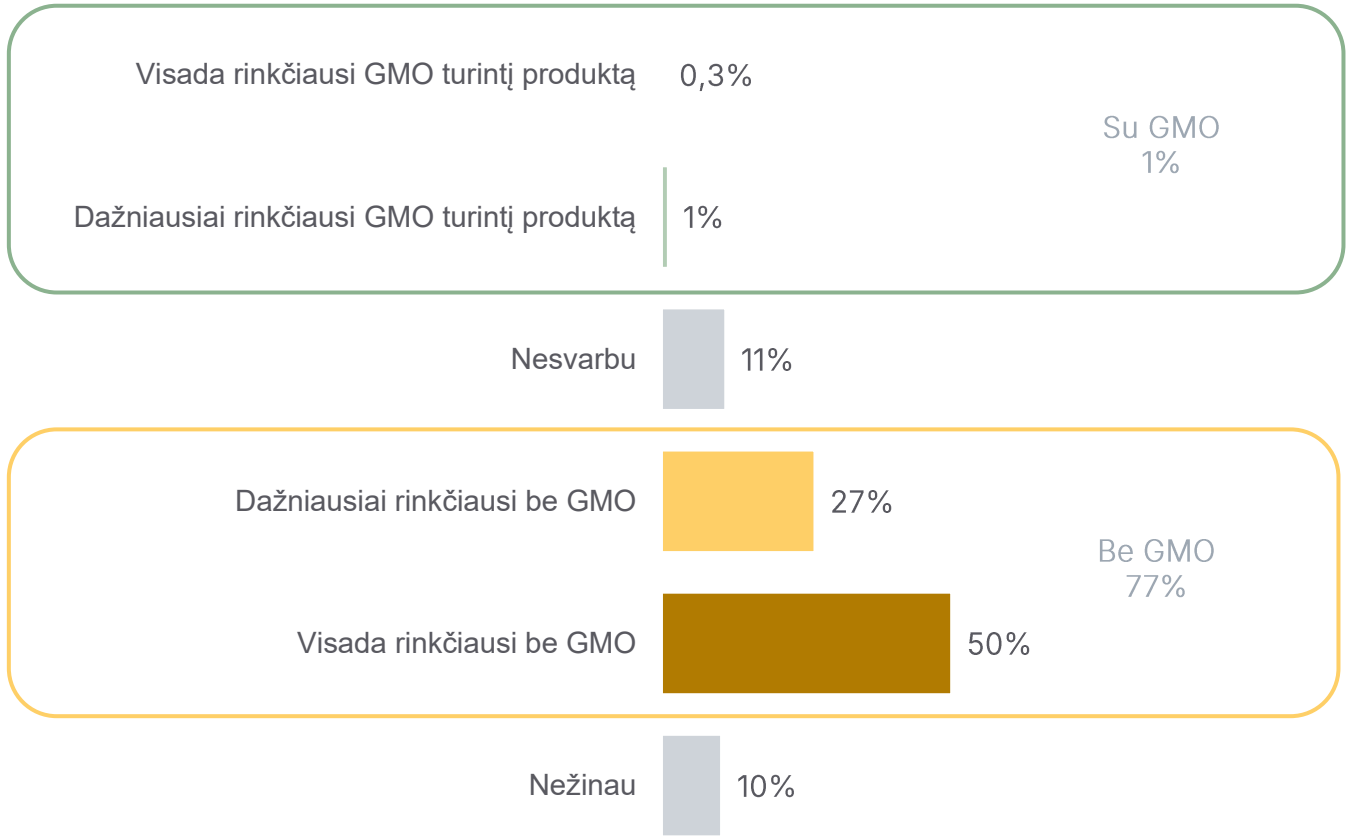

GMO turinčio produkto pasirinkimas esant palankesnei kainai

Q16. Ar pirktumėte GMO turintį maisto produktą, jei jis būtų 10% pigesnis už panašų produktą be GMO?
Imtis: visi respondentai, N=1026

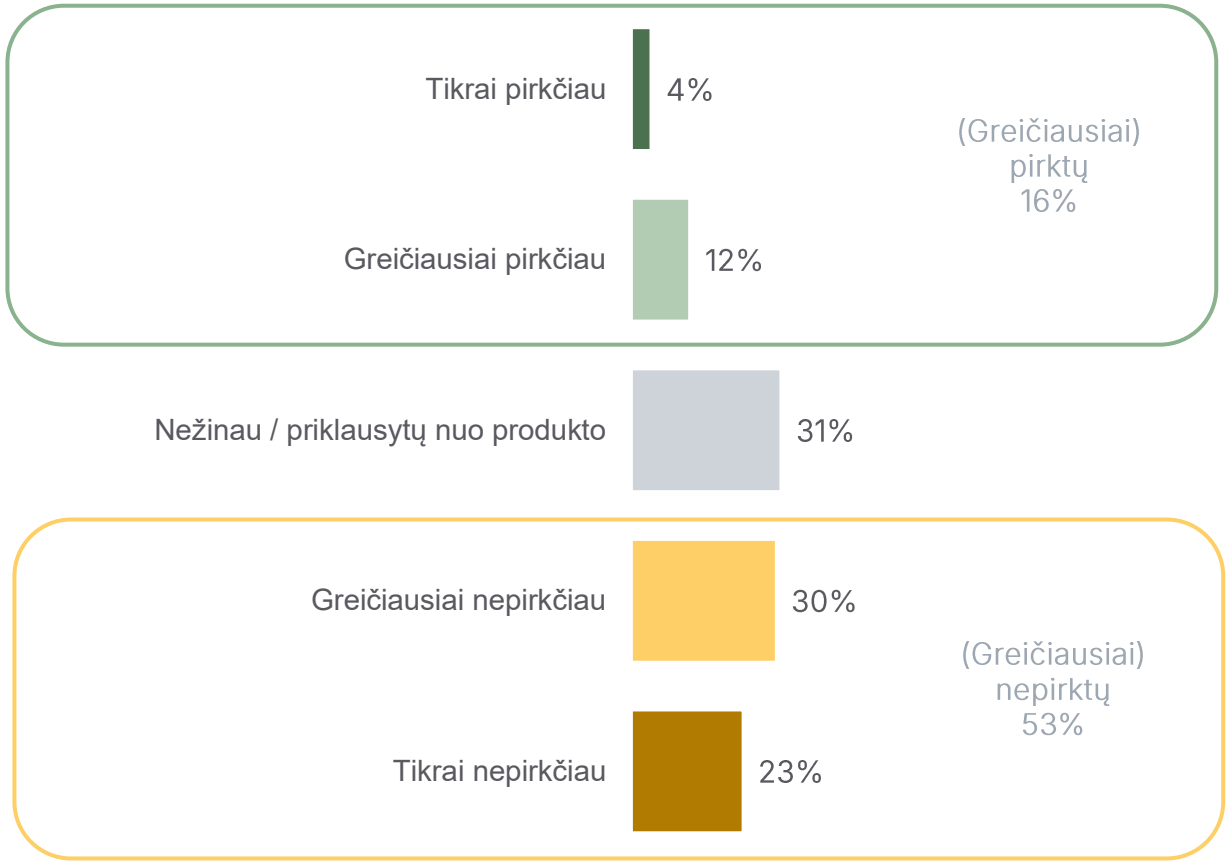

Atvirumas didesnei kainai už produktą be GMO

Q17. Kiek papildomai būtumėte pasirengę mokėti už produktą, kurio sudėtyje nėra GMO?
Imtis: visi respondentai, N=1026

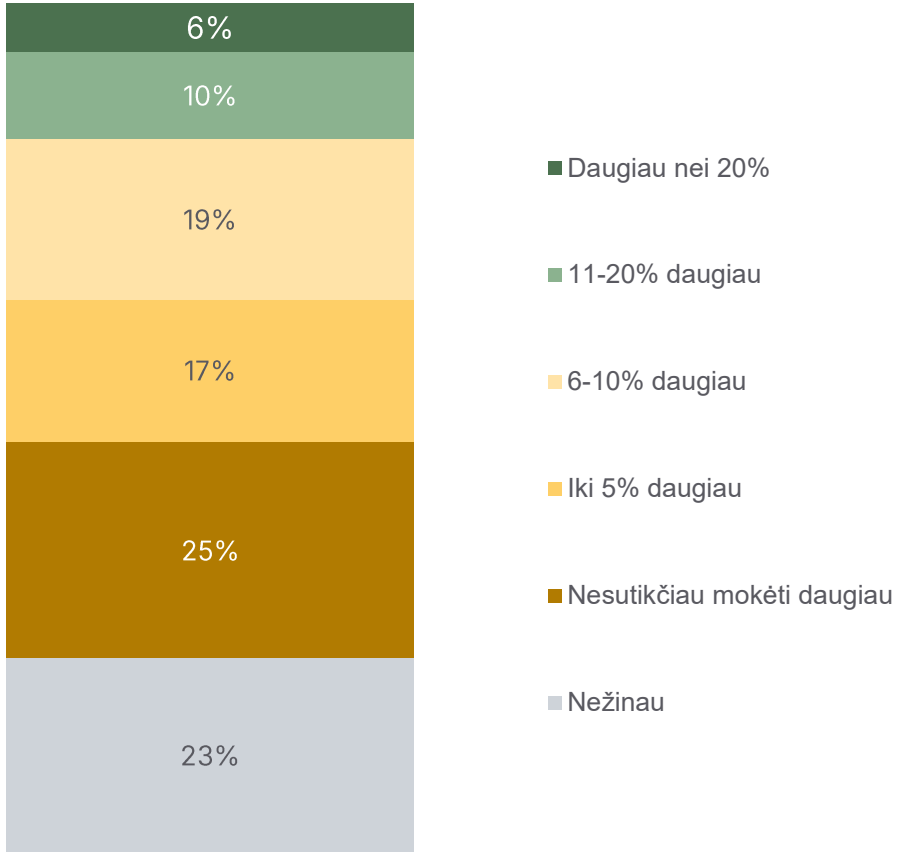

Daugiau nei pusė respondentų (52%) sutiktų mokėti daugiau už produktą be GMO.

Ketvirtadalis respondentų (25%) nesutiktų mokėti daugiau, o dar 23% nežino, ar ir kiek būtų pasirengę mokėti papildomai.

GMO turinčių produktų pasirinkimą lemiantys veiksniai

Q18. Kurie veiksniai labiausiai lemtų Jūsų sprendimą pirkti arba nepirkti GMO turintį produktą? Pasirinkite iki 3 svarbiausių.
Imtis: visi respondentai, N=1026

Svarbiausi veiksniai, lemiantys sprendimą pirkti arba nepirkti GMO turintį produktą, yra galimas poveikis sveikatai (57%) ir moksliniai įrodymai apie produkto saugumą (43%).

Mažiausią įtaką pasirinkimui turėtų draugų ir šeimos nuomonė (7%).

Kita, N:
Niekas / nepirkčiau, 9
Nežinau, 8
Net jei ir be GMO, netikiu, kad jų nėra, 1
Informacijos žinojimas, 1

GMO buvimas sudėtyje kaip maisto produktų pasirinkimo kriterijus

Q19. Kiek GMO buvimas produkte yra svarbus kriterijus Jums renkantis maistą?
Imtis: visi respondentai, N=1026

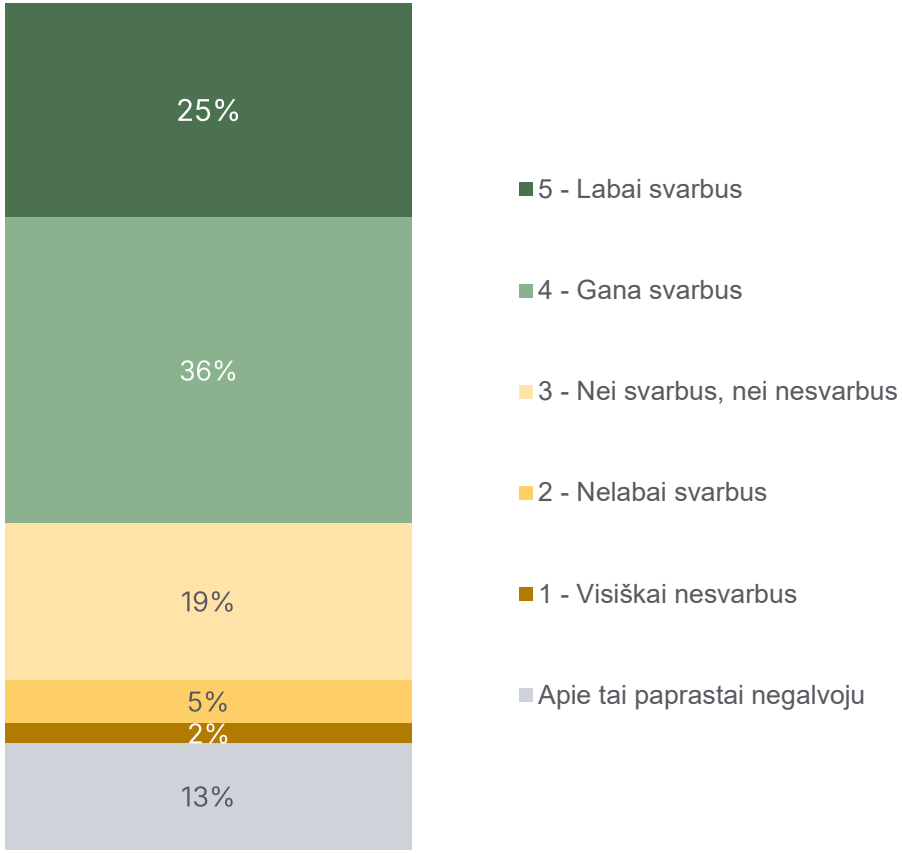

61% TOP2

2,1 VIDURKIS (1-5)

61% respondentų GMO buvimą sudėtyje laiko svarbiu arba labai **svarbiu** kriterijumi, renkantis maisto produktus.

Tik 7% šį kriterijų laiko nesvarbiu arba visiškai nesvarbiu.

13% respondentų nurodo apie tai negalvojantys.

Susirūpinimas dėl genetiškai modifikuoto maisto

Q21. Kiek Jums kelia susirūpinimą genetiškai modifikuotas maistas (maistas, pagamintas naudojant GMO)?
Imtis: visi respondentai, N=1026

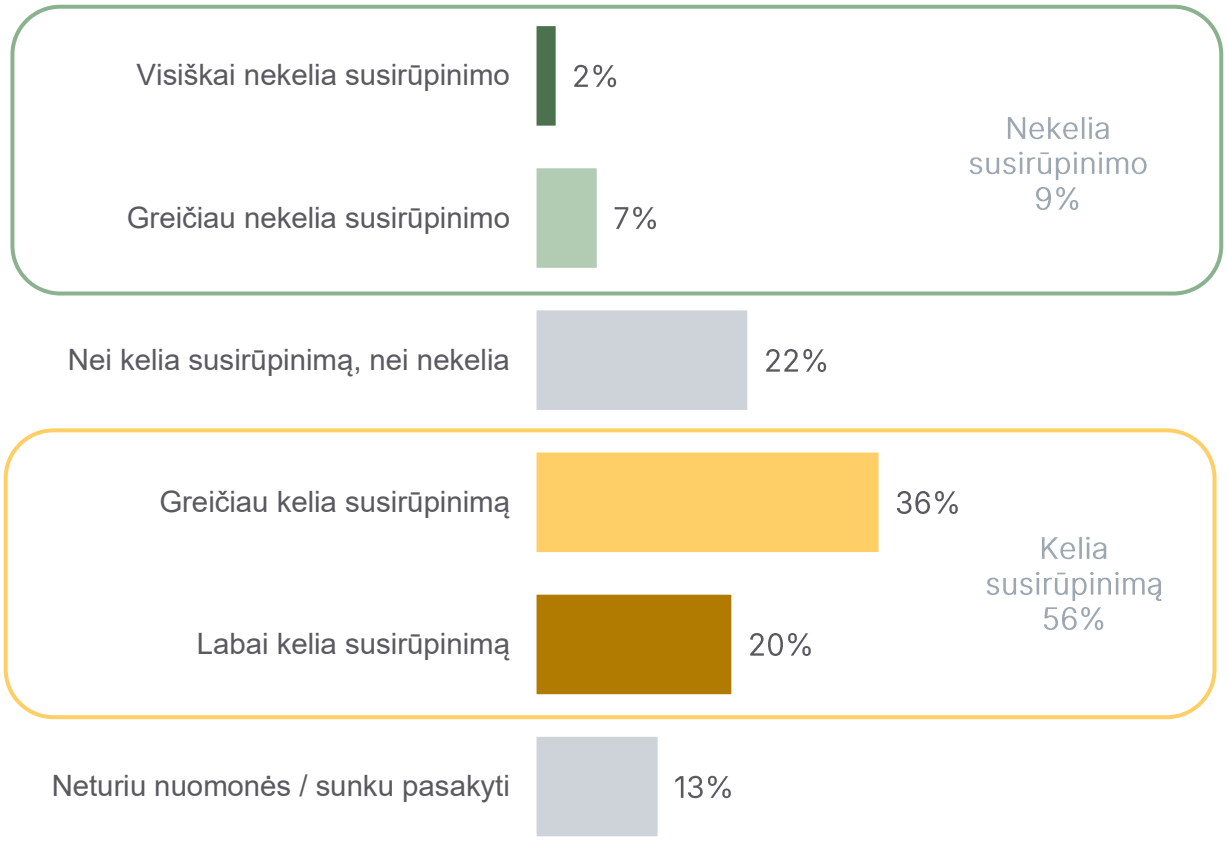

Veiksniai, galintys pagerinti požiūrį į GMO

Q22. Kas labiausiai galėtų pagerinti Jūsų požiūrį į GMO? Galimi keli atsakymai.
Imtis: visi respondentai, N=1026

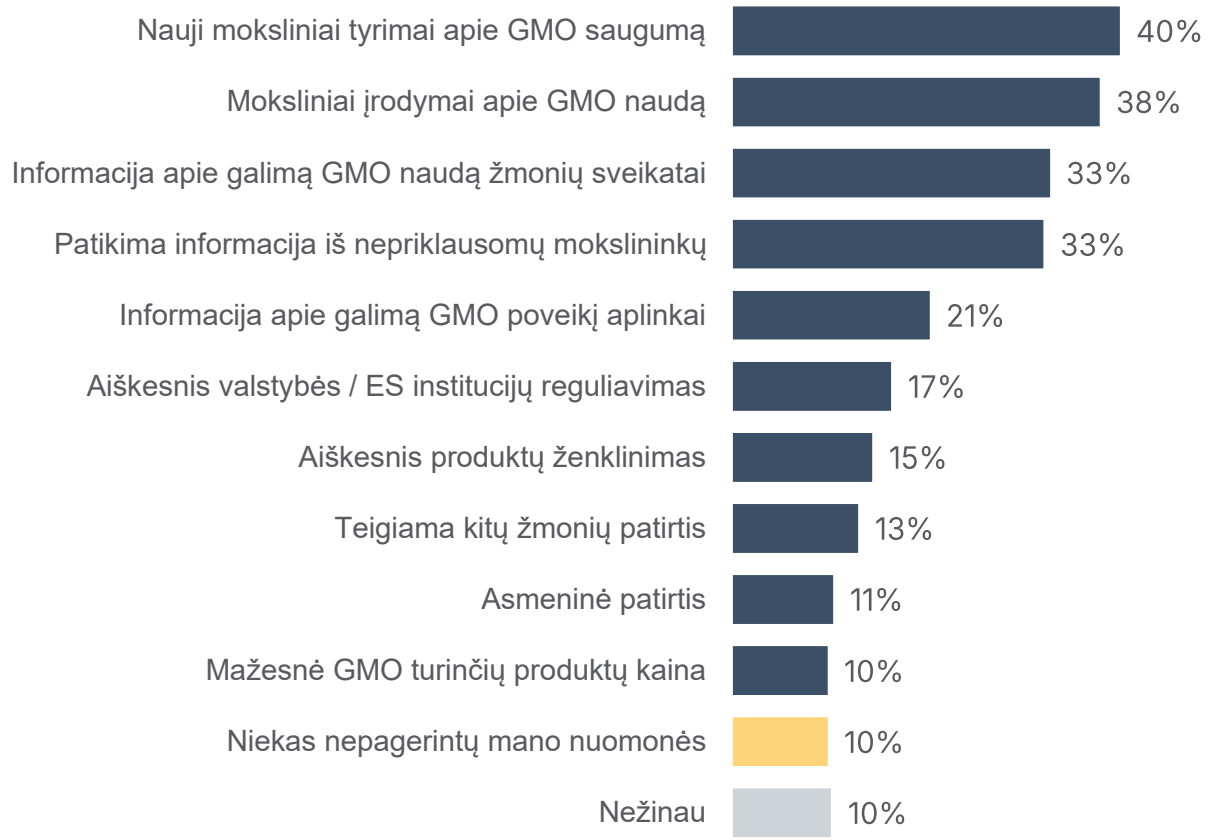

Didžiausia dalis respondentų nurodo, kad jų požiūrį į GMO galėtų pagerinti **moksliniai tyrimai apie GMO saugumą (40%)** ir **moksliniai įrodymai apie GMO naudą (38%)**.

Kas dešimtas respondentas (10%) nurodo, kad **niekas nepagerintų** jo nuomonės apie GMO, o **dar tiek pat nežino**, kas galėtų ją pagerinti.

Mokslinių saugumo įrodymų įtaka sprendimui pirkti GMO produktą

Q23. Įsivaizduokite, kad patikimi nepriklausomi moksliniai tyrimai parodytų, jog konkretus GMO produktas yra toks pat saugus kaip įprastas produktas. Kaip tai paveiktų Jūsų sprendimą jį pirkti?
Imtis: visi respondentai, N=1026

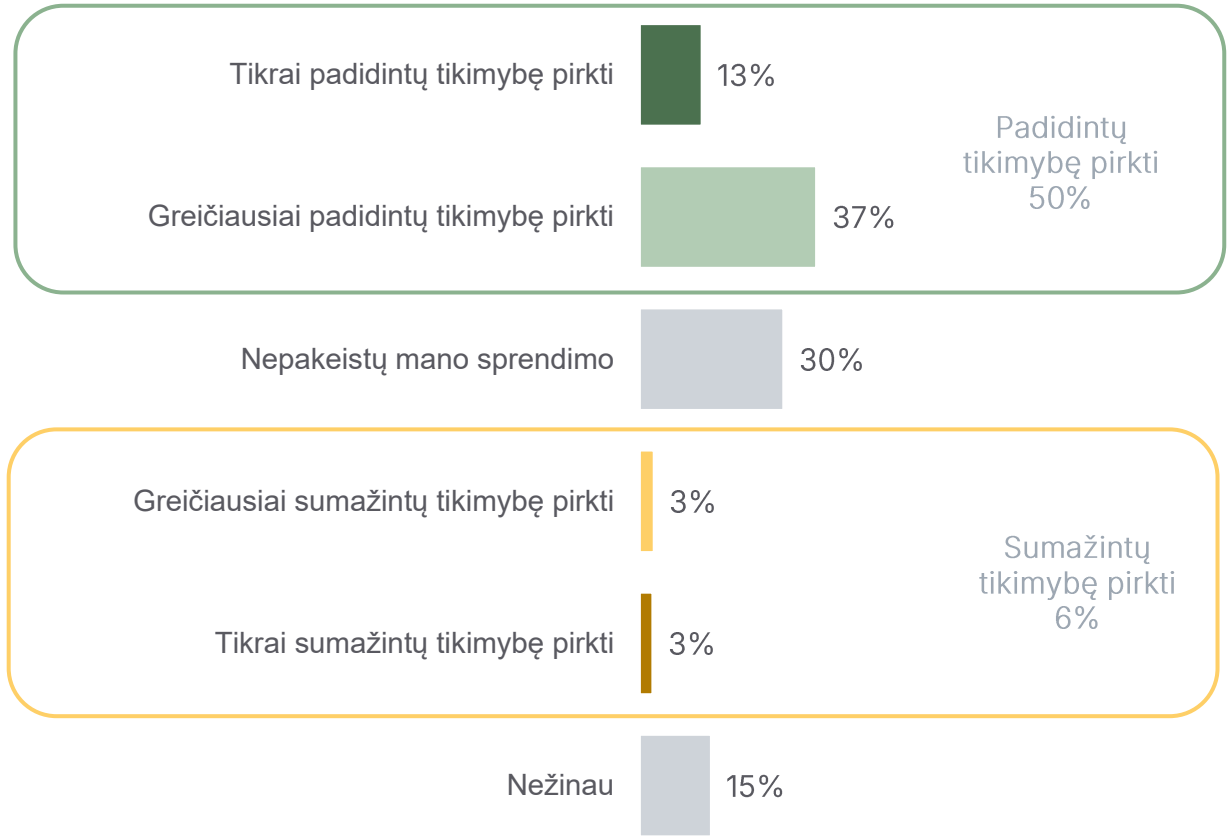

Pusė respondentų (50%) teigia, kad patikimi nepriklausomi moksliniai tyrimai, įrodantys GMO produkto saugumą, **padidintų tikimybę** jį pirkti.

GMO produkto pasirinkimas esant mažesnei kainai ir panašiam poveikiui

Q24. Įsivaizduokite, kad GMO produktas būtų 10% pigesnis už panašų produktą be GMO ir patikimi moksliniai tyrimai būtų parodę, kad abiejų produktų poveikis sveikatai ir aplinkai yra panašus. Kaip elgtumėtės?
Imtis: visi respondentai, N=1026

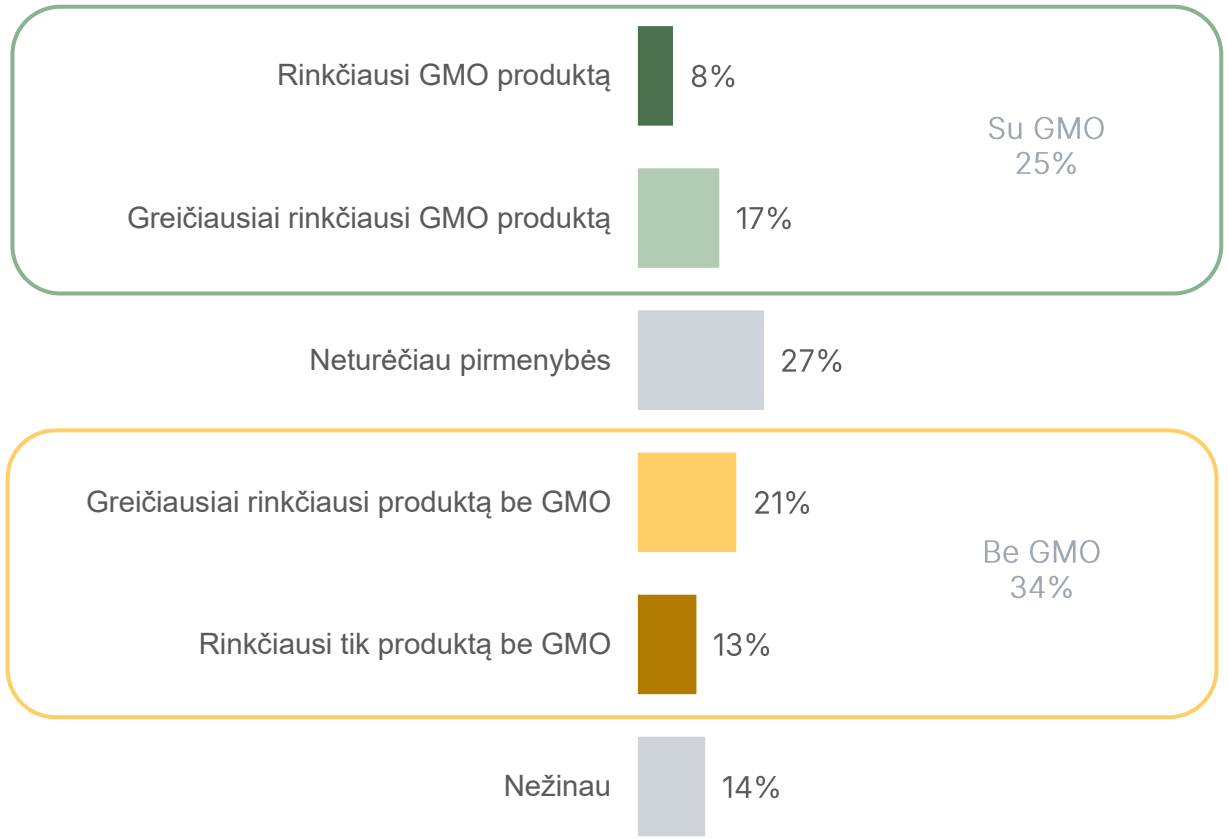

Jei GMO produktas būtų 10% pigesnis, o patikimi moksliniai tyrimai rodytų panašų jo ir produkto be GMO poveikį sveikatai bei aplinkai, didesnė dalis respondentų rinktųsi produktą be GMO (34%) nei su GMO (25%).

Pasitikėjimas informacijos apie GMO šaltiniais

Pasitikėjimas informacijos apie GMO šaltiniais

Q20. Kiek pasitikėtumėte informacija apie GMO, pateikiama šių šaltinių?
Imtis: visi respondentai, N=1026

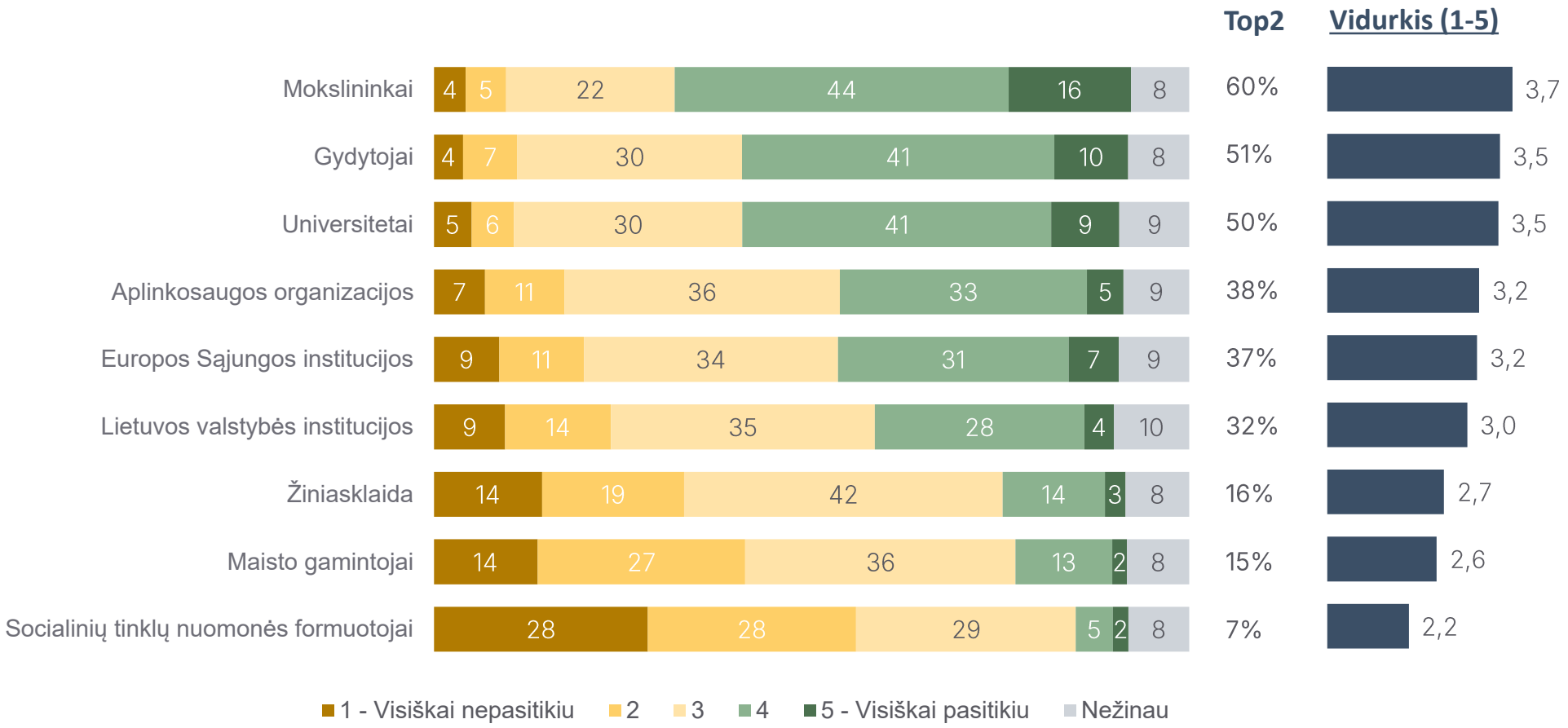

RMIT

Ataskaitą parengė

Goda Marija Steponavičiūtė

Tyrimų ir įžvalgų vadovė

goda.steponaviciute@raitgroup.com

+370 686 07692

Orinta Našlėnaitė

Duomenų analitiko asistentė

orinta.naslenaite@raitgroup.com

STATCO

	RAIT	Dive	Intra Research
FI		Dive PalveluPlus	
SE	RAIT Sverige	Dive Custitude	
NO		Dive SeeYou	
EE	RAIT Faktum	Dive Eesti	Intra Research
LV	RAIT CR Baltic	Dive Latvija	
DK	Wilke	Dive Shoptimizer	
LT	RAIT + Synopticom	Dive Lietuva	Intra Research
PL		Dive Polska	